

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของคนให้มีความตื่นตัว เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความสามารถใฝ่รู้ปรับตัว และมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านการศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2545-2549 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545:6-8) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาไว้ว่า ประชากรไทยทุกคนควรได้เข้าถึงบริการทางการศึกษาตั้งแต่แรกเกิดจนถึงตลอดชีวิต เพื่อเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้จากบุคคล ครอบครัว ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีการปรับปรุงหลักสูตรให้มีสาระสอดคล้องกับการดำรงชีวิตในสังคมปกติฐานความรู้ จัดกระบวนการเรียนให้ยืดหยุ่นและสนองต่อความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน สามารถแสวงหาความรู้ ฝึกปฏิบัติในสภาพที่เป็นจริง สามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง เพื่อครอบคลุมต่อสถานการณ์สังคมโลกในยุคข่าวสารวิทยาการสมัยใหม่ เพื่อพัฒนาคนให้เต็มศักยภาพตลอดชีวิตมีการระดมทรัพยากรจากทุกส่วนของสังคมในการจัดการศึกษา

พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ ,2546:12,14) ได้เน้นให้ทุกส่วนของสังคม คือ บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรในชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ๆ มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขึ้นระหว่างชุมชนกับสถานศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการวางแผน การกำหนดเป้าหมาย วางมาตรฐาน การศึกษา การประสานงาน การจัดหาทรัพยากร การกำกับดูแล ตรวจสอบและประเมินผลร่วมกัน เพื่อนำไปสู่แนวทางการปรับปรุง และพัฒนาสถานศึกษาของตนเอง สถานศึกษาจึงควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในสถานศึกษาอย่างเต็มที่ โดยมีการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ตลอดจนประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน สถานศึกษาและชุมชนต้องร่วมกันให้การสนับสนุนทั้งในเรื่องของงบประมาณ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนให้ชุมชนได้เข้ามา

มีส่วนร่วมเป็นวิทยากรตามความถนัดเพื่อให้ความรู้แก่นักเรียน ชุมชนก็จะเกิดความรู้สึกรักในความเป็นเจ้าของร่วมกันในการจัดการศึกษา

ขณะที่นิทัศน์ ไชยมณี (2537:61) ได้สรุปไว้ว่าการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ประสบผลสำเร็จได้นั้น ต้องดำเนินการเช่นเดียวกับงานในด้านอื่นๆ และเป็นความรับผิดชอบโดยตรงของผู้บริหาร โรงเรียนที่จะกระจายงาน มอบหมายงาน กำหนดให้มีหน่วยงาน ตลอดจนบุคลากรที่รับผิดชอบในงานด้านนี้ ซึ่งในประเด็นนี้ผู้บริหารโรงเรียนได้ดำเนินการในลักษณะที่มีการมอบหมายให้รับผิดชอบในงานนี้ การกำหนดให้มีหน่วยงานหรือบุคลากรที่รับผิดชอบงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนขึ้นในโรงเรียน เพื่อวางแผนงาน ดำเนินงาน ประสานงาน ติดตามผล และประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง โดยประสานสัมพันธ์กับครู บุคลากร ชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมาย โรงเรียนจึงต้องศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน แล้วนำมาวางแผนงานในโรงเรียน ซึ่งการศึกษาข้อมูลดังกล่าวอาจดำเนินการได้หลายลักษณะ เช่น การออกแบบสอบถาม หรือแบบสำรวจชุมชน การประชุมปรึกษากับผู้นำในชุมชน การประชุมปรึกษากับผู้ที่เกี่ยวข้องในโรงเรียน โดยถือว่าชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ถ้าผู้บริหารโรงเรียน ครู บุคลากรยอมรับว่าโรงเรียนเป็นของคนทุกคน ควรมองให้กว้างไกลออกไปว่าโรงเรียนสามารถส่งเสริมหรือให้บริการแก่คนในชุมชนได้หลายทางนอกเหนือไปจากการให้การศึกษาแก่นักเรียน เพื่อพัฒนางานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สร้างความเจริญให้ชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่คนในชุมชน

ชุมชนต่างคัดเลือกผู้นำชุมชนเป็นตัวแทนของตนในด้านบริหารจัดการทุกด้าน เพื่อให้เกิดการพัฒนาโดยเฉพาะด้านการจัดการศึกษา ผู้นำชุมชนเป็นผู้มีความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษา การระดมทรัพยากรทุกอย่างมาใช้เพื่อการศึกษา แต่ในความเป็นจริงโรงเรียนและชุมชนไม่สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและควรต้องก้าว รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชนได้ไม่เต็มที่ ขาดการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่าผู้นำชุมชนมีทัศนะเกี่ยวกับการบริหารงานชุมชนสัมพันธ์อย่างไร วุฒิทางการศึกษาของผู้นำชุมชนกับทัศนะที่มีต่อการบริหารงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเอกชนขนาดกลางมีความสัมพันธ์กันอย่างไร มีปัญหาและข้อเสนอแนะอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเอกชนขนาดกลาง ในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 ให้บรรลุเป้าหมายในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ คือ

1. เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการบริหารงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเอกชนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพส่วนตัวของผู้นำชุมชนกับทัศนคติที่มีต่อการบริหารงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเอกชนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4
3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการบริหารงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเอกชนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์ ดังนี้

1. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการบริหารงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเอกชนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4
2. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพส่วนตัวของผู้นำชุมชนกับทัศนคติที่มีต่อการบริหารงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเอกชนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4
3. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการบริหารงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเอกชนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4

ซึ่งจะใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการบริหารงานด้านชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาทัศนคติของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการบริหารงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเอกชนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 โดยมีเนื้อหาครอบคลุมดังต่อไปนี้

- 1.1 การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
- 1.2 การให้บริการชุมชน
- 1.3 การเป็นผู้นำและให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน
- 1.4 การได้รับการสนับสนุนจากชุมชน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ กำนัน สารวัตรกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มแม่บ้าน ประธานกลุ่มหนุ่มสาว สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาเทศบาล ในตำบลที่โรงเรียนเอกชนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 ตั้งอยู่ จำนวน 200 คน จำแนกเป็นกำนัน สารวัตรกำนัน จำนวน 9 คน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 84 คน ประธานกลุ่มแม่บ้าน จำนวน 28 คน ประธานกลุ่มหนุ่มสาว จำนวน 28 คน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาเทศบาล จำนวน 51 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ กำนัน สารวัตรกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มแม่บ้าน ประธานกลุ่มหนุ่มสาว สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาเทศบาล ในตำบลที่โรงเรียนเอกชนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 ตั้งอยู่ จำแนกเป็นกำนัน สารวัตรกำนัน จำนวน 9 คน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 45 คน ประธานกลุ่มแม่บ้าน จำนวน 15 คน ประธานกลุ่มหนุ่มสาว จำนวน 15 คน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาเทศบาล จำนวน 33 คน ในตำบลที่โรงเรียนเอกชนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 ตั้งอยู่ รวม 117 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling)

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตด้านพื้นที่ดังนี้คือ โรงเรียนเอกชนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4

4. ตัวแปร

ตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้มี 2 ชุด คือ

ตัวแปรชุดที่ 1 คือ สถานภาพส่วนตัวของผู้นำชุมชน

ตัวแปรชุดที่ 2 คือ ทักษะที่มีต่อการบริหารงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเอกชนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4

สมมุติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีสมมุติฐานดังนี้คือ สถานภาพส่วนตัวของผู้นำชุมชนในเขตบริหารของโรงเรียนเอกชนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 มีความสัมพันธ์กับการบริหารงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเอกชนขนาดกลาง

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อความเข้าใจตรงกัน การวิจัยครั้งนี้ได้นิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

โรงเรียนเอกชน หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาในระบบโรงเรียนประเภทสามัญศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 แต่ไม่รวม โรงเรียนนานาชาติและโรงเรียนอาชีวศึกษา

โรงเรียนเอกชนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนเอกชนที่จัดการศึกษาในระบบโรงเรียนประเภทสามัญศึกษาที่มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 121-300 คน ในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 แต่ไม่รวม โรงเรียนนานาชาติ และ โรงเรียนอาชีวศึกษา

ผู้นำชุมชน หมายถึง กำนัน สารวัตรกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มแม่บ้าน ประธานกลุ่มหนุ่มสาว สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาเทศบาล ในตำบลที่โรงเรียนเอกชนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 ตั้งอยู่

การบริหารงานชุมชนสัมพันธ์ หมายถึง การดำเนินงานบริหาร โดยเน้นการมีส่วนร่วม การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การให้บริการชุมชน การเป็นผู้นำและให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน ตลอดจนการได้รับการสนับสนุนจากชุมชน